

موزه علوم و فناوری
جمهوری اسلامی ایران
هدیه

شناسنامه موزه‌های ایران

www.mos.ir

شناسه موزه‌های ایران

ژاله مجیب

طراح جلد و صفحه آرا: فرزانه هاشملو

ناظر چاپ: مهرداد آذر

چاپخانه: پروین

چاپ اول: ۱۳۸۹

شمارگان: ۲۰۰۰ نسخه

قیمت: ۳۰۰۰۰ تومان

سرشناسه

: مجیب، ژاله، ۱۳۳۳-

عنوان و نام پدیدآور

: شناسه موزه‌های ایران ژاله مجیب

مشخصات نشر

: تهران: موزه علوم و فناوری جمهوری اسلامی ایران، ۱۳۸۹.

مشخصات ظاهری

: ۷۰۴ ص.: مصور (بخشی رنگی)، نقشه، نمودار.

شابک

: ۳۰۰۰۰۰ ریال: ۰-۶۲۲۸-۰۴-۹۶۴-۹۷۸

وضعیت فهرست نویسی: فیا

موضوع

: موزه‌ها — ایران — راهنما ها

شناسه افزوده

: موزه علوم و فناوری جمهوری اسلامی ایران

رده بندی کنگره

: ۱۳۸۹ ۹م۳ الف / ۷۹ AM

رده بندی دیویی

: ۷۰۸ / ۹۵۵

شماره کتابشناسی ملی

: ۲۱۷۲۱۷۴

کلیه حقوق چاپ و نشر برای ناشر محفوظ است

نشانی: تهران، خیابان انقلاب، میدان فردوسی، خیابان شهید موسوی، پلاک ۲۷

موزه علوم و فناوری جمهوری اسلامی ایران

تلفن: ۸۸۳۱۸۹۹۹

دورنگار: ۸۸۳۱۹۷۹۴

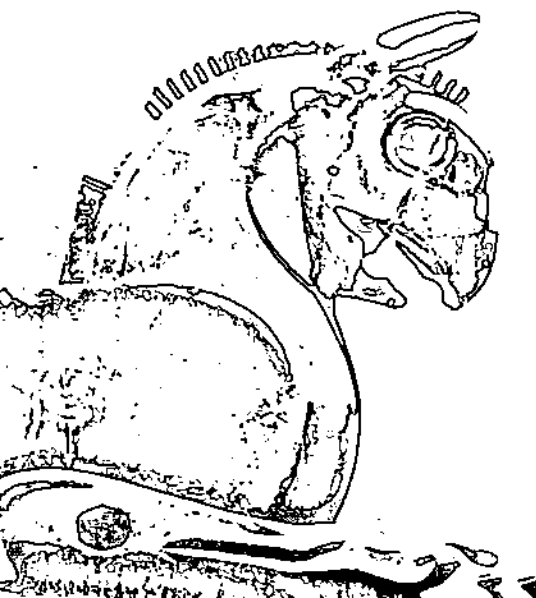
وب گاه: www.irstm.ir

رایانامه: Info@irstm.ir

شماره صفحه

سوغ ناسر	۱۱
پیشگفتار	۱۴
آذربایجان شرقی	۲۰
آذربایجان غربی	۵۲
اردبیل	۶۲
اصفهان	۷۴
ایلام	۱۰۶
بوشهر	۱۱۲
تهران	۱۲۰
چهار محال و بختیاری	۲۵۰
خراسان جنوبی	۲۶۲
خراسان رضوی	۲۷۸

شماره صفحه

خراسان شمالی	۳۴۰
خراسان	۳۵۰
زنگنه	۳۶۶
سمان	۳۸۴
سیستان و بلوچستان	۳۹۴
فارس	۴۰۸
قزوین	۴۳۶
قم	۴۴۶
کردستان	۴۵۲
کرمان	۴۵۸
کرمانشاه	۴۷۸

www.ketab.ir

شماره صفحه

کپی‌لویه و پیر احمد	۵۰۰
گلستان	۵۰۶
گیلان	۵۱۶
لرستان	۵۲۲
مازندران	۵۴۲
مرکزی	۵۵۶
هرمزگان	۵۶۸
همدان	۵۸۶
یزد	۶۰۶
تحلیل یافته‌های موزه‌های کشور	۶۳۱
فهرست موزه‌های کشور	۶۶۰
منابع و مآخذ	۷۰۲

برنامه ریزی و استفاده کاربردی از ظرفیت های هر حوزه، نیازمند مطالعه دقیق و شناسایی توانمندی ها و کاستی های موجود در آن است. چرا که همواره توجه به مسئله ی نیاز است که به عنوان بستر ی جهت رشد و تعالی توانمندی های بالقوه و بالفعل عمل می کند و موجبات رفع نواقص را فراهم می سازد. از این رو اعتقاد به چنین رویکردی سبب می شود تا در همه زمینه ها با الویت بخشی به امر مهم نیازسنجی دست به اقدامات عملی و کاربردی زد.

بدیهی است که پیروی از چنین قاعده ای نه تنها در عرصه های کلان و گسترده همواره مفید به فایده است بلکه در حوزه های خرد نیز راه گشایی اساسی و کاربردی جهت تصمیم گیری و برنامه ریزی است. اهمیت این قضیه زمانی دو چندان می شود که این عرصه های خرد، در رابطه ای متقابل و تنگاتنگ با سیاست های کلان فرهنگی قرار داشته باشند. لذا در چنین وضعیتی است که رسالت برنامه ریزان در شناسایی نیازها پررنگ تر می شود چرا که به اشتباه بنا نهادن خشت اول هر برنامه و یا اقدامات افراطی و تفریطی در جهت رفع یک نیاز نه تنها کمکی به حل آن نمی کند بلکه مسیر سایر برنامه ریزی ها را نیز به انحراف می کشاند.

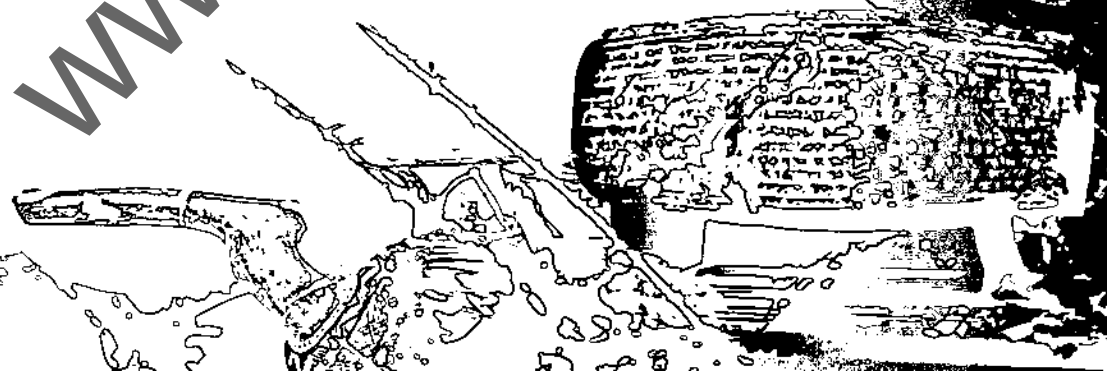
در همین راستا، عرصه موزه داری کشور که بگونه ای ژرف و معنادار در ارتباط با فرهنگ غنی و ریشه دار

این مرز و بوم است نیز از چنین قاعده ای مستثنی نبوده و شناسایی ظرفیت های آن جهت تعالی هرچه بیشتر فرهنگ ایرانی از نیازهای میرم فرهنگی کشور محسوب می شود. از سوی دیگر بدیهی است که پرداختن به چنین مهمی، بیش از هر نهاد دیگری از متولیان موزه داری کشور انتظار می رود.

در همین راستا موزه علوم و فناوری جمهوری اسلامی ایران به عنوان یکی از این متولیان حوزه موزه داری کشور و در جهت دستیابی و پوشاندن جامه عمل به یکی از اهداف محوری خود، یعنی حمایت و پشتیبانی از موزه های علمی، فناوری و صنعتی کشور بر آن شد تا با حمایت از طرح «شناسه موزه های ایران» به شناسایی ظرفیت های موجود در نظام موزه داری کشور بپردازد. شایان ذکر است که موزه مذکور به منظور ارتقای بینش علمی جامعه، آگاهی اجتماعی از پیشینه و سیر تاریخی رشد و تحول علم و فناوری و گسترش فرهنگ علمی و به استناد مواد ۱۱۳ و ۱۱۴ قانون برنامه چهارم توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی و حسب مصوبه ۵۵۳۸۹/ت ۳۴۸۳۵ مورخ ۱۳۸۶/۴/۱۲ هیات محترم وزیران تأسیس شده است و امور آن طبق مفاد اساسنامه، قوانین، مقررات و مصوبات مربوط اداره می شود.

به این ترتیب جایگاه قانونی موزه علوم و فناوری جمهوری اسلامی ایران و وظیفه محوری ای که پیشتر از آن یاد شد سبب شد تا این موسسه با حمایت از طرح پژوهشی «شناسه موزه های ایران» علاوه بر دستیابی به مجموعه ای غنی از اطلاعات مرتبط با موزه های سراسر کشور به شناسایی ظرفیت موجود در نظام موزه های

علمی، فناوری و صنعتی مبادرت ورزد و با شناخت دقیق از شرایط و ویژگی های این دسته از موزه ها، علاوه بر فراهم سازی امکان ترسیم راه نقشه ای مطلوب جهت سامان دهی و حمایت از آنها، بتواند شبکه ای متعامل و پویا از موزه های مذکور را در کشور فراهم نماید، چگونه ای که نه تنها بتوان از تغییر و تحولات و شرایط موزه های موجود مطلع شد بلکه بسترهای لازم جهت احداث موزه های جدید علمی، فناوری و صنعتی را نیز فراهم ساخت.

در پایان سخن متذکر می شود که اگرچه در گردآوری این مجموعه، نهایت تلاش صورت گرفته تا کلیه موزه های سطح کشور شناسایی و به مخاطبان معرفی گردد اما احتمال دارد که مواردی نیز از نگاه مولف دور مانده باشد که امید می رود در ویرایش های بعدی این اثر، مدنظر قرار گیرند.

محمد کاظمی
معاون اجرایی موزه

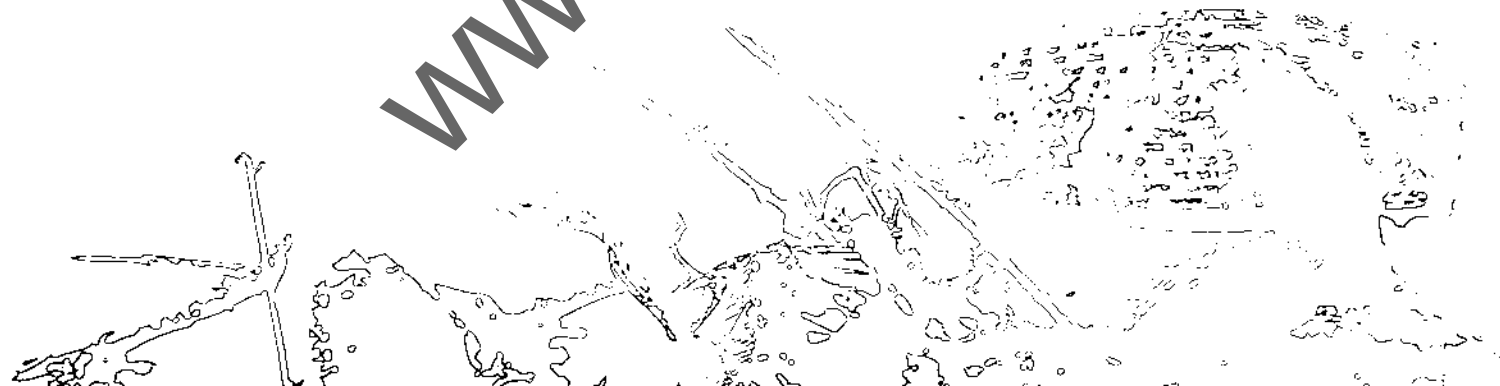
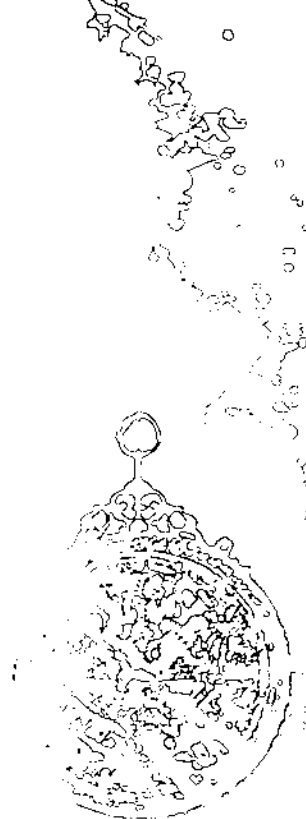

پشگفتار

کشور ایران با تمدنی بسیار کهن، تاریخی درخشان و طولانی، از نخستین اماکنی است که بشر زندگی دسته جمعی را در آن بنا نهاد، شهرها و بناهایی و که با شیوه معماری پیچیده و نوآورانه با فناوری در خور تامل بعد از گذر چند هزاره هنوز باعث فخر بشریت است. کشوری در چهارراه تمدن های بزرگ بشری، از یکسو هم مرز با هند و از سوی شمال شرقی و آسیای میانه در مرزهای دائمی با فرهنگ و تمدن بزرگ چین، از غرب هم مرز با یونان و امپراطوری روم شرقی و از شمال در مرزهای دائمی با روس و از جنوب مرتبط با اعراب. فرهنگی که با تکامل و تاثیر از فرهنگ غنی اسلام، از دیرباز تا به امروز ادامه یافته و در برهه هایی از زمان، درخشان ترین دانش و فناوری را به بشریت عرضه داشته است. هرچند تمدن سرزمین ایران تاریخی چند هزار ساله دارد، اما تلاشی در خور این عظمت برای شناسایی و معرفی آثار بجای مانده انجام نشده است. بر همه ساکنین این سرزمین کهن واجب است، حسب توانایی های خود سهمی هرچند کوچک در راه شناخت و حفظ این عظمت بردارند و با شناخت این حلقه های مفقوده هر کمرنگ نمودن این انقطاع دانش و فن موثر افتند.

در چند دهه اخیر پژوهشگران و علاقمندان به حفظ این آثار سعی نمودند با جمع آوری و انتشار اطلاعات، گرد و غبار قرون را از چهره این گوهر تابناک بزدایند و با برقراری پیوند صحیح با گذشته به معرفی این ذخائر ارزشمند در حوزه های مختلف بپردازند. گرچه انتشارات ناشی از نتایج طرحهای پژوهشی در حوزه فعالیت علوم و فناوری گذشته به عنوان یکی از سرمایه های ارزشمند در خور این وسعت نبوده و محدود است. بخشی از این مکتوبات در قالب پایان نامه های تحصیلی و بمنظور معرفی

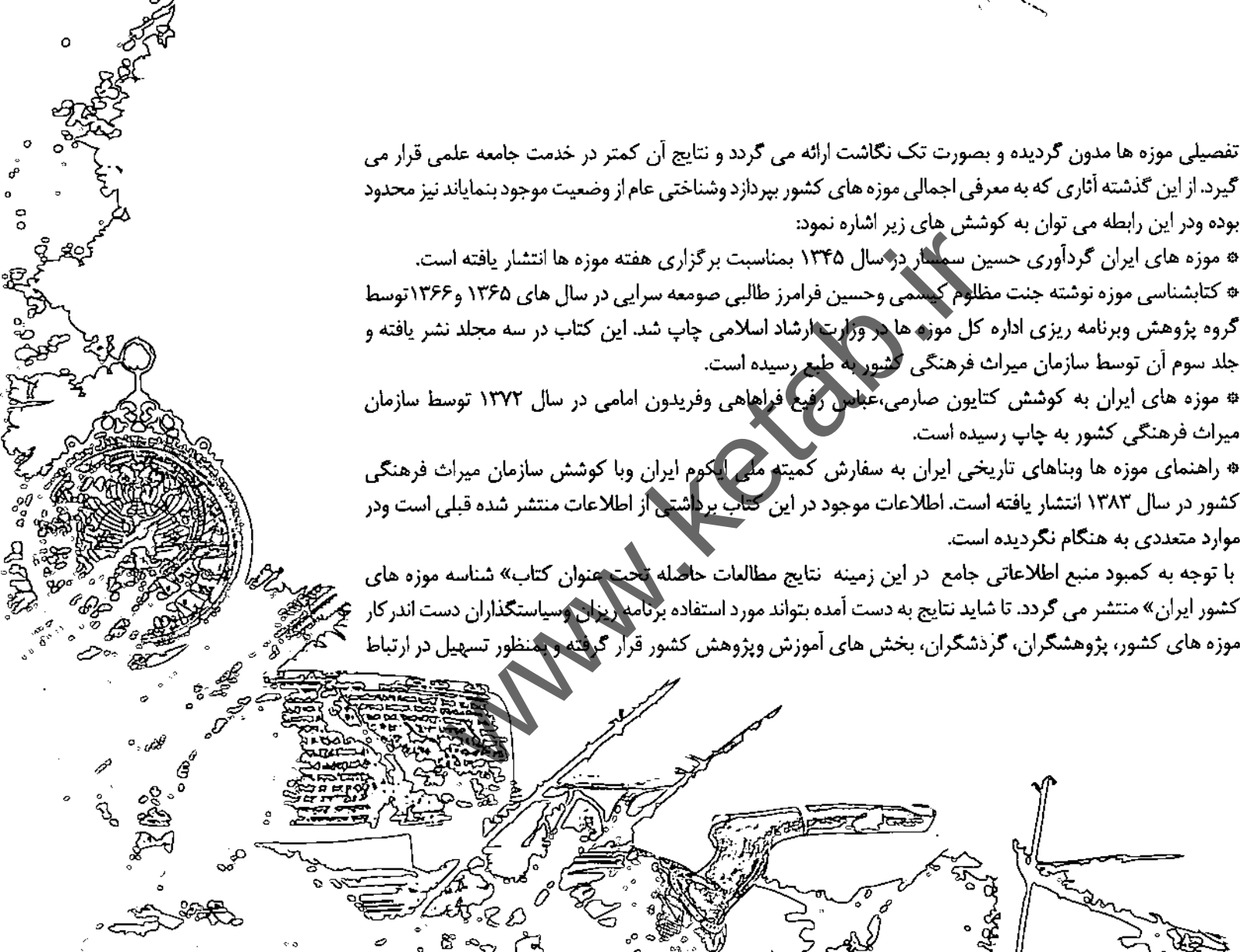
تفصیلی موزه‌ها مدون گردیده و بصورت تک نگاشت ارائه می گردد و نتایج آن کمتر در خدمت جامعه علمی قرار می گیرد. از این گذشته آثاری که به معرفی اجمالی موزه‌های کشور بپردازد و شناختی عام از وضعیت موجود بنمایاند نیز محدود بوده و در این رابطه می توان به کوشش‌های زیر اشاره نمود:

* موزه‌های ایران گردآوری حسین سمینار در سال ۱۳۴۵ بمناسبت برگزاری هفته موزه‌ها انتشار یافته است.
* کتابشناسی موزه نوشته جنت مظلوم کیسمی و حسین فرامرزی طالبی صومعه سرایی در سال‌های ۱۳۶۵ و ۱۳۶۶ توسط گروه پژوهش و برنامه ریزی اداره کل موزه‌ها در وزارت ارشاد اسلامی چاپ شد. این کتاب در سه مجلد نشر یافته و جلد سوم آن توسط سازمان میراث فرهنگی کشور به طبع رسیده است.

* موزه‌های ایران به کوشش کنایون صارمی، عباس رفیع فراهانی و فریدون امامی در سال ۱۳۷۲ توسط سازمان میراث فرهنگی کشور به چاپ رسیده است.

* راهنمای موزه‌ها و بناهای تاریخی ایران به سفارش کمیته ملی ایکوم ایران و با کوشش سازمان میراث فرهنگی کشور در سال ۱۳۸۳ انتشار یافته است. اطلاعات موجود در این کتاب برداشتی از اطلاعات منتشر شده قبلی است و در موارد متعددی به هنگام نگردیده است.

با توجه به کمبود منابع اطلاعاتی جامع در این زمینه نتایج مطالعات حاصله تحت عنوان کتاب «شناسه موزه‌های کشور ایران» منتشر می گردد. تا شاید نتایج به دست آمده بتواند مورد استفاده برنامه ریزان و سیاستگذاران دست اندر کار موزه‌های کشور، پژوهشگران، گردشگران، بخش‌های آموزش و پژوهش کشور قرار گرفته و بمنظور تسهیل در ارتباط

بین موزه داران و تعمیق شناخت جامعه از موزه ها در ارتقا ظرفیت و سرمایه ملی در این زمینه موثر افتد.

در تدوین کتاب شناسه موزه های کشور ایران شیوه جمع آوری و پایش اطلاعات به روش زیر انجام پذیرفته است:

* «تعریف موزه» از منابع مختلف استخراج گردید، هم اندیشی با تعدادی از مدیران موزه های بزرگ کشور برگزار شد.

در این میان تعریف ارائه شده در اسناد «شورای بین المللی ایکوم» بدلیل جامعیت مبنا قرار گرفت.

* به دلیل گستردگی کار و حفظ ارتباط با موضوع تحقیق از جمع آوری اطلاعات بناهای تاریخی و ذخائر طبیعی در این مرحله صرف نظر گردید. وجود بیش از ۵۰۰۰ بنای ثبت شده تاریخی خود تحقیق جامعی در این زمینه را طلب می کند.

* با توجه به گستره وسیع کشور، اطلاعات منتشر شده پایه به تفکیک ۳۰ استان دسته بندی و مکاتبات اولیه با استانداری ها انجام گرفت. پاسخ های واصله در این زمینه اطلاعات محدودی را اضافه نمود.

* سازمان های موثر در ایجاد موزه های کشور شامل سازمان میراث فرهنگی، صنایع دستی و گردشگری، سازمان حفاظت محیط زیست، شهرداری، بنیاد شهید و امور ایثارگران، بنیاد حفظ آثار و ارزشهای دفاع مقدس، بنیاد امور مستضعفان و جانبازان و موسسات آموزش عالی و پژوهشی شناسایی و مکاتبات برای دریافت اطلاعات حول مؤلفه های مورد نظر انجام گرفت، شایان ذکر است بدلیل عدم وجود اطلاعات به هنگام انتشار یافته، تکمیل اطلاعات از طریق مراجعات حضوری ضرورت یافت.

* برای شناخت و آشنایی بیشتر با کارکرد موزه ها پرسشنامه ای طراحی شده واز طریق مصاحبه حضوری و مذاکره تلفنی اطلاعات جمع آوری شد. نتایج جستجو در داده های شبکه های اطلاعاتی در این زمینه نیز بسیار راهگشا بود.

* سعی شد با ارایه تصویر از فضا و محتوای موزه خواننده کتاب تعامل بهتری با اطلاعات ارائه شده پیدا کند.

ژاله مجیب. عضو هیات علمی سازمان پژوهشهای علمی و صنعتی ایران